

традиціями і потребами часу шляхом вдосконалення традиційних послуг та створення онлайн-послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Серова О. Обеспечение доступности информации – важнейшая задача библиотек / Ольга Серова // *Бібліотечний вісник*. – 2012. – № 5(211). – С. 3.
2. Наука в информационном обществе: информационное издание [Электронный ресурс]. – СПб: Изд-во РНБ, 2004. – Режим доступа: <http://www.ifap.ru/library/book096.pdf>. Дата обращения: 10.08.2012.

УДК [005.34+159.938.363.5]:37.091.4Сухомлинський

Молнар Т. І.

**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет**

Варга Т. В.

**здобувач вищої освіти
спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки» ОС «Магістр»,
Мукачівський державний університет**

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО В СУЧАСНІЙ УПРАВЛІНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

У статті порушується проблема управління сучасним закладом освіти в контексті педагогічної спадщини В. Сухомлинського. На основі аналізу наукового доробку видатного педагога-гуманіста окреслено пріоритетні напрями впровадження його педагогічних ідей в сучасну управлінську практику.

Ключові слова: менеджмент, система управління, заклад освіти, директор школи, В. Сухомлинський.

The article raises the problem of management of a modern educational institution in the context of V. Sukhomlynsky's pedagogical heritage. Based on the analysis of the scientific achievements of the outstanding teacher-humanist, the priority directions of introduction of his pedagogical ideas into modern managerial practice are outlined.

Key words: *management, management system, educational institution, school director, V. Sukhomlynsky.*

Розбудова української національної освіти відзначається інтенсивними пошуками продуктивних шляхів створення ефективної системи управління закладом освіти. Означена проблема актуалізує творчу спадщину славетного українського педагога-гуманіста В. Сухомлинського (1918–1970), який разом зі своїми колегами перетворив звичайну сільську школу в неповторну педагогічну лабораторію, справжню скарбницю педагогічної мудрості. Упродовж 22 років В. Сухомлинський очолював Павлиську середню школу Онуфріївського району Кіровоградської області, відому у світі як «Школа радості», «Школа під блакитним небом». Глибоке захоплення в сучасних керівників освіти викликає книжка «Павлиська середня школа» [3], яка містить повний опис діяльності шкільного колективу, його тісної взаємодії із громадою села Павлиш. Звернення до педагогічної творчості В. Сухомлинського дозволяє розглянути управлінські процеси сучасного закладу загальної середньої освіти з позицій його гуманістичної концепції та компетентного управління.

Управлінські аспекти наукового і творчого доробку В. Сухомлинського як суттєву складову педагогічних пошуків ХХ століття розглядали М. Антонєць, Ю. Грицай, Н. Єрмак, Н. Калініченко, Л. Кравченко, Т. Кузьміч, Н. Луцюк, І. Остапйовський, О. Сараєва, Т. Сорочан, Б. Хижняк та ін. Відома дослідниця авторської управлінської лабораторії А. Постельняк відзначає, що «В. Сухомлинському як досвідченому керівникові було властиве системне бачення школи як складної динамічної системи, що постійно розвивається та вдосконалюється за умови компетентного управління» [2, с. 10].

Мета статті – здійснити аналіз педагогічної спадщини В. Сухомлинського з погляду реалій сучасного менеджменту освіти.

Ефективне керівництво закладом освіти можливе за наявності високого рівня науково-педагогічної підготовки, загальної ерудиції, професіоналізму членів адміністрації, вчителів, інших фахівців [1]. Сповідуючи ідеї компетентного управління закладом освіти, В. Сухомлинський наголошував: «Суть керівництва сучасною школою полягає в тому, щоб у найважчій справі виховання на очах учителів створювався, визрівав і утверджувався кращий досвід, який втілює в собі передові педагогічні ідеї. І той, хто є творцем цього досвіду, чия праця стає зразком для інших вихователів, – той і повинен бути директором школи. Без такого директора – кращого вихователя – не можна собі уявити в наші дні школу» [5, с. 12]. Проте, вчений-педагог застерігав:

«Керівництво школою – це, насамперед, педагогічне керівництво і лише поряд із цим – адміністративне» [4, с. 424].

У книжці «Розмова з молодим директором школи» В. Сухомлинський визначав поле діяльності керівника закладу освіти з таких позицій: 1) директор – це насамперед педагог, і педагог першокласний; 2) якщо ви хочете бути хорошим директором, намагайтеся передусім стати гарним педагогом, гарним вихователем не лише щодо тих дітей, яких ви навчаєте на своїх уроках, але й щодо всіх вихованців школи, довіреної вам суспільством, народом, батьками. Якщо ж ви, зайнявши посаду директора, вважаєте, що успіх залежить від якихось особливих адміністративних талантів, прощайтеся з думкою стати хорошим директором; 3) директор – садівник: він із любов'ю обробляє землю, яка дає життя, і робить будь-який паросток культурним; 4) зв'язок управління із процесами самоорганізації дитячого та дорослого товариства сприяє тому, що зникає проблема опору, з'являються добровільність, відповідальність, інтерес [4, с. 398].

Своє бачення В. Сухомлинський мав і щодо реалізації ключових функцій управління, зокрема, планування. Педагог уважав за доцільне розробляти перспективний план роботи школи на тривалий період – 10 років, розрахований на повний цикл навчання дитини, а перспективний план роботи класного керівника – на чотири-шість років його виховної роботи з класом. Розробити план – це означає спроектувати комплекс заходів, спрямованих на покращення освітньої роботи та її результативність. Водночас, Василь Олександрович зауважував, що поурочний план є обов'язковим документом, який має відображати індивідуальну творчу лабораторію вчителя. «Немає якогось стандарту поурочного плану. Є певні вимоги, які ставляться до нього. Це, насамперед, дидактична обробка теоретичного матеріалу, який учням належить засвоїти. Поурочний план учителя, який працює творчо, – це максимальне передбачення того, що повинно бути, і того, що може виникнути на уроці», – констатував учений [4, с. 453].

Не менш важливою в менеджменті В. Сухомлинського була організаторська функція, зокрема щодо формування та розвитку педагогічного колективу на засадах партнерства, взаємної доброзичливості, творчої співпраці. Цю стратегію управлінських дій він зорієнтував на раціональну організацію роботи педагогічної ради, уміле визначення змісту її роботи. Відповідаючи на запитання «Як спланувати роботу педагогічної ради, як добитися того, щоб педагогічна рада була колективним органом керівництва школою?», директор-наставник радив керівникам шкіл: «Починайте з найпростішого. Нехай усі вчителі – і початкових, і середніх, і старших класів – подумують над питанням:

яка залежність мислення, думки школярів від уміння читати? Нехай думають про це всі вчителі, спостерігаючи за розумовою працею школярів. Нехай усі заглиблюються думкою в цю цікаву залежність» [4, с. 404].

Значущою є діяльність В. Сухомлинського як директора, менеджера, лідера школи щодо забезпечення участі батьківської громадськості у спільному вирішенні проблем розвитку закладу освіти. У Павлиській школі була створена «Педагогічна школа для батьків». За три роки до того, як віддати своїх дітей до навчання, мати й батько починають вчитися в педагогічній школі для батьків. Два рази на місяць вони слухають лекції директора школи, заступника директора з навчально-виховної роботи, заступника із позакласної роботи, вчителя, який через три роки навчатиме 1-й клас» [6, с. 536].

Значну увагу В. Сухомлинський приділяв зростанню професійної майстерності вчителя, реалізації його творчого потенціалу. Він радив керівникам шкіл пробудити в учителя «інтерес до творчого осмислення власної праці» [4, с. 400], «допомогти кожному вчителю в створенні індивідуальної творчої лабораторії» [3, с. 72], постійно спонукати його «шукати щось нове, думати над удосконаленням своєї майстерності» [4, с. 405] у вимірі практичного втілення прогресивних педагогічних ідей і технологій.

Повчальним для сучасних керівників освіти є досвід В. Сухомлинського щодо здійснення контрольної-аналітичної діяльності, зокрема, оцінювання роботи вчителя. У книжці «Розмова з молодим директором школи» у спеціальному розділі «Поради про відвідування та аналіз уроків» він зазначав: «Директор відвідує й аналізує уроки не тільки для того, щоб учити вчителів, давати їм поради. Педагогічна лабораторія школи – це творча єдність всіх учителів, повсякденне інтелектуальне збагачення, взаємний обмін духовними цінностями. Аналіз системи уроків потрібний для того, щоб побачити й осмислити саму суть педагогічних явищ та їх причинно-наслідкові зв'язки. У процесі відвідування й аналізу системи уроків найкраще розкриваються основні залежності педагогічного процесу – умови міцних, глибоких знань і причини поверховості знань» [4, с. 578]. Щороку директор Павлиської школи відвідував 350–400 уроків, під час яких контролював і результативність власної індивідуальної роботи з учителем, з'ясовував правильність, дієвість своїх висновків, порад, рекомендацій [3, с. 16].

Отже, вивчення педагогічної спадщини В. Сухомлинського дає підстави стверджувати, що вченому вдалося органічно поєднати безцінні практичні знахідки з їх науковим осмисленням. Відійшовши від ідеологічних догм авторитарної педагогіки, на засадах гуманістичної концепції та компетентного управління він створив оригінальну педагогічну систему, адекватну реальній

дійсності. Унікальний досвід великого педагога відповідає провідним тенденціям становлення і розвитку Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонець М. Я. Сучасні проблеми діяльності вчителя у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського: монографія / М. Я. Антонець. – Вид. 8-е, доп. – Рівне: Волинські обереги, 2018. – 308 с.
2. Постельняк А. І. Проблеми управління школою у спадщині В. Сухомлинського / А. І. Постельняк // Управління школою. – 2013. – № 10/12. – С. 8–24.
3. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 4. – С. 5–390.
4. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 4. – С. 391–626.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 3. – С. 5–279.
6. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 2. – С. 417–654.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>